Patrizio Lainà

20.5.2021

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto TyV 25.5.2021 klo 12.15

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022–2025, VNS 3/2021 vp

- Menokehyksistä joustaminen kertaluontoista, kun taas sopeutustoimet jäävät pysyviksi
- Suomi ei kokonaisuutena velkaannu ulkomaille
- Lomautettujen työllistäminen kriittistä elpymisen kannalta
- Elvytyksen hystereesivaikutus nostaa rakenteellista työllisyyttä ainakin 22-30 000 henkilöllä
- Korona-ajan aiheuttamat tasa-arvoheikennykset korjattava

Finanssipolitiikan viritys tukee kasvua

Finanssipolitiikka säilyy elvyttävänä vuonna 2022, vaikka elvytyksen määrä supistuu edellisestä vuodesta. Finanssipolitiikka on melko neutraalia vuonna 2023, mutta kääntyy kiristäväksi vuonna 2024.

On perusteltua, ettei elvytystä lopeteta heti talouskasvun käynnistyttyä, sillä valtiovarainministeriön ennusteen mukaan tuotanto pysyttelee selvästi potentiaalisen tuotannon alapuolella lähivuodet. Tämä tarkoittaa, että **talouden ylikuumenemista ei ole näköpiirissä ja meillä on edelleen käyttämätöntä kapasiteettia taloudessa**. Finanssipolitiikkaa pitäisi suhdannepoliittisesti kiristää vasta sitten, kun tuotanto ylittää potentiaalisen tuotannon tason.

STTK katsoo, että **päätökset sopeutuksista ovat ennenaikaisia**, koska ne antavat negatiivisen signaalin markkinoille ja hidastavat elpymistä. Elvytyksen lopettaminen on perusteltua vuonna 2023 ja finanssipolitiikan kiristäminen vuonna 2024, jos kasvuennusteet toteutuvat. Epävarmuus talouden kehityksestä on kuitenkin edelleen suurta. Tästä syystä päätökset sopeutuksesta olisi ollut syytä tehdä vasta myöhemmin.

Patrizio Lainà 20.5.2021

Menokehyksistä joustaminen perusteltua

Hallitus päätti nostaa menokehyksiä 900 miljoonaa euroa vuonna 2022 ja 500 miljoonaa euroa vuonna 2023, mutta linjasi noin puolen miljardin euron pysyvistä sopeutustoimista.

Huomionarvoista on, että **menokehyksistä joustetaan vain kertaluontoisesti, mutta sopeutustoimet ovat pysyviä**. Näin ollen menokehykseen luettavat menot ovat alhaisemmat jo vuonna 2024 kuin valtiovarainministeriön esityksessä.

Suomi ei kokonaisuutena velkaannu ulkomaille

Julkisen sektorin rahoituskestävyyttä arvioitaessa huomio kiinnittyy usein julkisen sektorin bruttovelkaan. Eurokriisi osoitti, että **julkisen sektorin rahoituskestävyyden osalta ulkomaille velkaantuminen eli vaihtotaseen alijäämä on monesti oleellisempaa**.

On syytä huomata, että valtiovarainministeriön ennusteen mukaan vaihtotase on tasapainossa tai ylijäämäinen tulevina vuosina. Toisin sanoen Suomi ei kokonaisuutena (julkinen ja yksityinen sektori yhteensä) velkaannu ulkomaille.

Uudet tavoitteet realistisia, mutta riippuvat monista asioista

Julkisen talouden suunnitelmassa hallitus asetti uusiksi työllisyys- ja budjettitavoitteiksi 75 prosentin työllisyysasteen toteutumisen ja julkisen velkasuhteen taittamisen vuoteen 2025 mennessä. Nämä ovat realistisia tavoitteita, mutta niiden toteutuminen riippuu pitkälti nykyisten kasvuennusteiden toteutumisesta.

Huomionarvoista on, että eurooppalaisten standardien mukaisesti myös Tilastokeskus uudisti työllisyyden laskentatapaa. Tilastokeskuksen ensimmäinen trendisarjat sisältävä uudella laskentatavalla tehty työvoimatutkimus julkaistiin vasta julkisen talouden suunnitelman laatimisen jälkeen. Uudistus johti noin prosenttiyksikön pudotukseen työllisyysasteessa. Näin ollen hallituksen asettama **75 prosentin työllisyysastetavoite tarkoittaa käytännössä uudistetulla laskentatavalla 74 prosentin työllisyysastetta**.

Lomautettujen työllistyminen varmistettava

Julkisen talouden suunnitelman yhteydessä laadittu työllisyyspaketti kasvattaa työllisyyttä 40 000–44 500 henkilöllä. STTK pitää työllisyyden nostamista panostamalla osaamiseen,

työkykyyn, työelämän digitalisaatioon, kansainväliseen rekrytointiin, työvoimapalveluihin ja osatyökykyisiin perusteltuna.

Hallitus ei tukeudu ansiosidonnaisen työttömyysturvan heikennyksiin, mikä antaisi koronakriisin jälkeen täysin väärän signaalin. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan heikentäminen ei ole kestävä työllisyystoimenpide.

Hallituksen työllisyyspaketista puuttuvat toimet lomautusten purkamiseksi. Viime vuoden lopussa 80 000 palkansaajaa oli kokoaikaisesti lomautettuna. On oleellista varmistaa, etteivät lomautukset muutu pysyväksi työttömyydeksi. **STTK on esittänyt lyhennetyn työajan tukea yrityksille, jotta mahdollisimman moni lomautettu saataisiin nousukauden alkaessa takaisin töihin**.

Työllisyystoimien laskenta puutteellista

Hallituksen työllisyystoimien laskenta on puutteellista. Vaikka hallitus ei ole laskenut mukaan päätöstensä kaikkia negatiivisia työllisyysvaikutuksia, on se myös jättänyt laskematta useita positiivisia työllisyysvaikutuksia.

Oleellisin puute on päätösperäisen elvytyksen sivuuttaminen työllisyyslaskennassa. STTK on arvioinut varovaisilla oletuksilla, että koronakriisin aikaisilla elvytyspäätöksillä työllisyyden rakenteellinen taso jää 22–30 000 henkilöä korkeammalle tasolle hystereesivaikutuksen johdosta. Realistisemmilla oletuksilla rakenteellinen työllisyys jää noin 66 000 henkilöä korkeammalle tasolle. Näin merkittävien työllisyysvaikutusten sivuuttaminen ei ole perusteltua.

Lisäksi hallitus on sivuuttanut hallitusohjelmaan sisältyvien pysyvien menolisäysten aiheuttaman noin 7000 henkilön positiivisen työllisyysvaikutuksen, jonka valtiovarainministeriö on laskenut työllisyyden edistämisen ministeriryhmän toimeksiannossa 26.3.2021.

Muita selkeitä puutteita työllisyystoimien laskennassa on tki-panostusten, kone- ja laiteinvestointien kaksinkertaisten poistojen, EU:n elpymispaketin ja ulosottovelallisten aseman parantamisen sivuuttaminen.

Patrizio Lainà 20.5.2021

Sote-uudistuksen rahoituksen huomioitava muutoskustannukset

Valtiovarainministeriön esityksen mukaan rahoitus hyvinvointialueelle muodostuisi laskennallisesti vuosina 2021 ja 2022 perusosasta (20 %), hyvinvointialueen kuntien asukasmäärästä (40 %) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen nykyisten järjestämisvastuullisten määrästä (40 %). Valtiovarainministeriö maksaisi valtionavustuksen ilman erillistä hakemusta. Määrärahaa voisi käyttää hyvinvointialueiden perustamiseen ja toimintaan sekä hyvinvointialueen toiminnan käynnistämistä valmistelevan väliaikaisen toimielimen kustannuksiin.

EU-rahoitteisella Suomen kestävän kasvun ohjelmalla (Pilari 4) on tarkoitus rahoittaa vuosina 2021–2023 sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistamista ja kustannusvaikuttavuuden lisäämistä (yhteensä 400 milj. euroa, josta 100 milj. euroa uusiin digitaalisiin palveluihin). Suunnitelmana on toteuttaa loppuvuonna 2021 valtionavustushaku tulevien hyvinvointialueiden mukaisten alueiden hankkeille.

STTK:n mielestä rahoitus vaikuttaa realistiselta, mutta se **ei huomioi riittävästi joustoa isoon prosessiin**. On huomattava, että sote-sektorilla on **koronapandemian jälkeistä hoitovelkaa** merkittävästi, joka realisoituu pandemian päätyttyä juuri kyseisinä vuosina. Samanaikaisesti mittavan uudistuksen toteuttaminen saattaa vaatia lisärahoitusta erilaisiin muutoskustannuksiin. Edessä on myös **palkkaharmonisaatio**, jonka kustannuksia voi tässä vaiheessa olla vielä vaikea arvioida.

Sote-rahoituksessa pitää varmistaa palveluiden toteutuminen myös siirtymävaiheessa ja asiakasmaksujen pysyminen kohtuullisina. Lisäksi on varmistettava riittävät henkilöstöresurssit hoitotakuun ja jaksamisen näkökulmasta sekä mahdollistaa hoitovelan tosiasiallinen purkaminen.

STTK pitää myös olennaisena, että **monikanavarahoituksen purku ei saa poissulkea erilaisia korvauksia myös yksityiselle palveluntuottajalle**. Työterveyshuolto on turvattava ja sitä on pidettävä mahdollisuutena, ei uhkana. Mikäli rahoituksen vuoksi palvelujen käyttäjät siirtyvät julkiselle puolelle, julkinen puoli kuormittuu kohtuuttomasti.

Patrizio Lainà 20.5.2021

Tasa-arvovaikutuksia ei saa unohtaa

Toimenpiteitä valmisteltaessa ja toteutettaessa on arvioitava niiden tasa-arvovaikutukset ja otettava vaikutusarvioinnit huomioon niin, ettei toimenpiteistä aiheudu tasa-arvon heikentymistä. Korona on heikentynyt tasa-arvoa ja olisikin tärkeää, että jatkossa panostettaisiin entistä enemmän tasa-arvon edistämiseen, että **korona-ajan aiheuttamat tasa-arvoheikennykset eivät jäisi pysyväksi**.

STTK ry

Lisätietoja Patrizio Lainà, pääekonomisti
0405834432
patrizio.laina@sttk.fi